

Крім того, розвиток емоційної саморегуляції, яка передбачає здатність контролювати власні емоції, допомагає зберігати професіоналізм навіть в стресових ситуаціях і забезпечує стабільність у комунікації з іншими людьми.

У майбутньому значення емоційного інтелекту у професійному середовищі лише зростатиме. Зміни на ринку праці вимагають від фахівців не лише технічних знань, а й вміння взаємодіяти з людьми, управляти командою і ефективно комунікувати в різних умовах. Емоційний інтелект стає критично важливим у професіях, які потребують постійної взаємодії з іншими людьми, таких як управління, консультування, робота в сфері послуг тощо.

Розвиток EQ допомагає фахівцям підвищувати свою професійну ефективність, покращувати міжособистісні відносини і знижувати рівень стресу на робочому місці. Для майбутніх фахівців EQ стане невід'ємною частиною професійної компетентності, яка дозволить їм бути не лише успішними в роботі, але й зберігати гармонійні стосунки з оточуючими.

Чернявська Аліна Григорівна
Науковий керівник – ст. викладач Кібенко Л.М.
Державний біотехнологічний університет

ЛАТИНЬ І ЮРИСПРУДЕНЦІЯ

З утворенням Римської імперії латинська мова поширилася на території Західної Європи і стала офіційною мовою держави. Упродовж Середньовіччя та Відродження і до 18 ст. вона використовувалася не тільки як писемна мова церкви, науки, філософії та літератури, а й як мова ділового та професійного спілкування духовенства, вчених, юристів, медиків, чиновників. До початку 18 ст. у більшості університетів Європи викладання велося латинською мовою. Нині латинська мова є офіційною мовою держави Ватикан. За латинською мовою зберігається статус міжнародної у галузі медицини, біології, філології, юриспруденції та серед католицького світу. Елементи латинської мови активно використовуються у лексиці виробництва, побуту, освіти, соціально-політичного та наукового життя. Особливе значення латинська мова має для юридичних наук. По-перше, правова термінологія значною мірою складається з латинських слів (юстиція, процес, прецедент, презумпція, адвокат, прокурор та ін.). По-друге, римське право, на базі якого сформувалося сучасне європейське право, розвивалося у мовному просторі латини. На фоні латинської лексики римського права склалися численні поняття різних галузей права, зокрема цивільного (аліменти, віндикація, експертиза, колегія, компенсація, плебісцит, прерогатива, ратифікація тощо). З іншого боку сама латинська мова розвивалася паралельно зі становленням римського права, що підтверджують писемні пам'ятки тих часів. У 450 до н. е. були укладені Закони XII таблиць — найдавніша пам'ятка римського законодавства. В архаїчний період розвитку (3—2 ст. до н. е.) були закладені основи римської юриспруденції. Збереглися фрагменти творів римських юристів того періоду: Гнея Флавія, Корнелія Сціпіона Назіки, Марка Юнія Брута, Гая Манілія, Муція Сцеволи та ін. Саме тоді формалізований легісакційний процес (*legis actio* — дія, встановлена законом) почав поступово замінюватися формулярним (*per formulas* — через формули), який більше сприяв фіксації латинських юридичних фразеологізмів. У класичний період розвитку латинської мови (1 ст. до н. е. — 1 ст. н. е.) відбувався розквіт не тільки римської літератури, а й юриспруденції та ораторського мистецтва. Епоха ранньої імперії виявилась дуже плідною для римської юриспруденції. Відбувається формування юридичних шкіл (Прокул, Сабін). Відома ціла плеяда славетних юристів: Цельс, Гай, Лабен, Капітон, Юліан, Помпоній та ін. До нас дійшов твір римського юриста II ст. Гаю «*institutiones*» (інституції), у якому закладено основні поняття римського цивільного права.

Підсумком багатовікового історичного розвитку юриспруденції стала знаменита кодифікація римського права візантійським імператором Юстиніаном. З епохи пізньої імперії (3—5 ст. н.е.) збереглися фрагменти творів Павла, Папініана, Ульпіана, Модестіна, кодекси

Грегоріана, Гермогеніана, Феодосія. Римські юристи та коментатори були майстрами правових дефініцій. Шляхом використання і коментування латинських юридичних виразів вони фіксували у правознавстві загальнолюдські норми суспільного життя в органічній єдності з принципами справедливості, милосердя, благодійності, порядності тощо (*Guns graesepta sunt haec: honeste vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere* — Приписи права такі: чесно жити, не шкодити іншому, кожному віддавати належне). В Середні віки в Україні, як і в країнах Західної Європи, латинською мовою було укладено багато юридичних документів, історичних хронік, трактатів з філософії, богослов'я та ін. Латинською мовою писали Франциск Скорина, С. Оріховський, І. Домбровський, Феофан Прокопович та інші вчені і письменники. У 16—18 ст. латинською мовою в Україні велося ділове листування, нею було надруковано «Пакти і Конституцію Війська Запорізького» (1710). В цей час широко використовувалася перекладна література, зокрема збірки латинських сентенцій, що зумовлювалося розвитком юридичних наук та риторики. Так, багато сентенцій, у тому числі правових, подає Феофан Прокопович у своїй праці «Риторика». Пам'ятки актової писемності України періоду пізнього феодалізму містять багато запозичень з латинської мови (хартія, бурса, реєстр, юрисдикція, реляція, універсал, магістрат, елекція тощо). Для юриспруденції латинська мова становить інтерес не лише як мова римського права, середньовічних юридичних трактатів і документів, а й як джерело міжнародних державо-правових термінів, формул і сентенцій. Норми та принципи правознавства римські *juris prudentes* (досвідчені у праві) майже 2 тис. років тому втілили у стислих і містких дефініціях, максимах, сентенціях та виразах. Точність і простота латинської юридичної фразеології забезпечили подолання правового партикуляризму і створили можливість єдиного міжнародного правозабезпечення. Афористична стислість і влучність термінів та формул римського права, відсутність у його мові неприпустимих в юриспруденції двозначностей сприяли його утвердженню як основи європейських правових систем.

Латинські сентенції й терміни становлять не лише основу, а й форму права; вони піддаються використанню незалежно від конкретного джерела або певної ситуації, дають простір для абстрактного мислення та різноманітних інтерпретацій. Латинські юридичні вирази та визначення відповідають принципам ототожнення користі й добра, істинності й практичності, їх зміст ґрунтується на загальнолюдських нормах суспільного життя та гуманізмі.

Вивчення латинської мови на юридичному факультеті має бути пов'язане із спеціальними дисциплінами, такими як основи римського цивільного права та інші. А активне засвоєння інтернаціональної латинської лексики та фразеології – це важливе завдання юриста, який вивчає латинську мову.